

Tadaj marsikak cent volne in ne slabe se izpelje iz pivške doline in marsikak hleb sira se poproda. Sicer tu imajo dobri kmetje po 6, 8 do 12 goved in po paru terdnih konjčev. Zagotavljam, da jih je več, ki po cel mesec ne povohajo ovsa ali turšice. Le kadar kake dilje v Terst peljejo ali trame, se jim v priboljšek kak bokal onega zobanja verže. Pri vsem tem so pa konjiči močni, zdravi, krepki, akoravno majhini. Naj mi bo v zagotovilo tega dopuščeno povedati, kaj so pivški konji. Lansko leto sem se z bratrancem iz Tersta peljal; voz ni bil prazen, pa tudi ne težak. Došli smo (bil je namreč še drug Zagorec z nami) voznika, kteremu so se konji sred nekega klanca uperli. Nikakor ni mogel iz mesta, toraj poprosi, naj bi mu eden Zagorcev pripregel. Skor ni bilo biča treba; lahko je voz na verh prišel. Voznik pa je imel 4 velike, debele konje; trudni niso mogli biti, ker je bilo le malo iz mesta in so se pred dobro spočili. Bi bil kdo mislil: kaj bote te kljuseti pomagale? — al le tak, ki bi ne bil vedil, da so kraškega plemena! Voznik nam ga je plačal bokalič. (Dalje sl.)

Slovensko slovstvo.

Pretres „slovenskih beril za 3. in 4., 5. in 6. gimnazijalni razred“, vredjenih po dr. Bleiweis-u in dr. Miklošič-u.

Spisal prof. Raić.

(Dalje.)

Namesto *er* se včasih devlje *ar* in *ru*, kar je iz napačnega govora posneto: „kardelo“ IV. 4., „parst“ 88., „rudeč“ 15., „rujave“ 42., „druhal“ — bolje: „kerdelo“, „perst“, „erdeč“, „erjave“, „derhal“ (če nam „krdelo“, „prst“ mrzi). Vsej štajerski Slovenec tako golči in staroslovenščina vелеva.

Po mehkem tihniku *c* se dostikrat piše *o* namest *e*: „mescov“ IV. 2., „tujcov“ 29., „poslancov“ 93., namesto: „mescev“. „tujcev“, „poslancev“. Naroda nikoli ne slišiš govoriti „solnco“, „srdeco“, temoč vselej „solnce“, „srdece“, kar dovoljni dokaz daja, in berili večkrat javljate *e*: „strelcev“ IV. 11., „bravcev“ 21.

V se pred *o* na početku večkrat postavlja: „vogel“ IV. 4., „vogelje“ III. 6., namesto „ogel“, „ogljec“; indi pa se tudi odmetavlja: „ožji“ IV. 123. Mislim, da bi se temu v odpovedali, kor smo pri *v* pred *u*: „vučiti“ namesto „učiti“ učinili, ker inaiči šče bi sčasoma pokušavali pisati: von, voče, vosel, — vsej dravski Poljanec tako golči.

Ne zdí se mi zelo spretna pisava: „vsim“ IV. 1. 7., „oginj“ 1., „skušinj“ 2., „prošinj“ 18., „pristojin“ 41., „štirih“ 40., „čimur“ 48., „bolezin“ 181. (2. sklon množnega števila) namesto „vsem“, „ogenj“, „skušenj“, „prošenj“, „pristojen“, „štireh“, „čemur“, „bolezni“ (od bolezni). Usta prostega Slovenca šče so v teh primerljajih ohranile *e*, posebno pri zaimenih, in *i* pisati v mestniku enojnega števila je pogreška proti sklanjanju.

Dostikrat se glasniki izpahujó, do česar nikake pravice ne imamo: „nakvalo“ IV. 2., „kladvo“ III. 186., „kamenja“ IV. 3., „priateljica“ 17., „mesečna“ 33., „posteljica“ 50., „palec“ 55., „zedinva“ 133., „v golžnu“ III. 7., „pšica“ 177., „božec“ 177. namesto „nakovalo“, „kladivo“, „kamenja“, „priateljica“, „mesečina“, „posteljica“, „palec“, „zedinjeva“, „v golžunu“, „pušica“, „ubožec“, zakaj „božec“ ima sovsema drugi pomen. Tako nam je ne dovoljeno delati z jezikom imajočim železna pravila, od kterih ne bi ne za las smeli odstopati, ker inaiči bi sčasoma s samimi tihniki govorili (kar se že skoro v nekih krajevih godí), in tako premilo blagoglasje uraževali.

„Sončen“ se večkrat bere namesto „solnčen“, vsej Staroslovenec piše slznbce in celó Latinec sol, — kako pravico pa mi imamo *l* izpahovati? „Starašina“ IV. 60., namesti „starejšina“; ti samostavniki gotovo iz druge stopnje in *ina* sestavljen nikoli ne more *a* namesto *e* postavljati. „Kmalí“ in „kmalo“ se večkrat potrebuje namesto pravičnega „kmalu“; to narečje je sestavljeno iz predloga *k* in tret-

jega sklona nedoločivne oblike s končnico *u*, tedaj „kmalu“. Po č se *o* piše v besedi „pečovje“ IV. 124. namesto „pečevje“. Mehki tihniki za seboj ne podnašajo *o* razve nosni: „pisôč“. — V mestniku enojnega števila se po tihnicah *c*, *č*, *ž*, *š*, *j* ne stavlja pravilno *i*, temoč tudi *u*: „na bojišču“ namesto „na bojišči“, čeravno naši spomeniki imajo vselej *i* in naše nepokvarjeno ljudstvo celó po drugih tihnicah tudi *i* govori; *u* je nepravilnost iz hrvatskega preseljena. „Tica“ IV. 35. pogreša *p*, kteri je koreničen.

„Izpolniti“ III. 8., „vspenja“ 8., „lezti“ 28., „možki“ „družstvo“ 32. se upira doslednoj pisavi; edno moramo prigerliti: piši, kakor govoriš, ali pa: piši za oko, govori za uho; ker, ako pišem „lezti“, doslednost vелеva pisati: „vzpina“ „družstvo“, česar se večina učenih piscov derži. — Namesti *) III. 17. ne velja, ker ti predlog je sestavljen iz *na* in mesto v štrtem sklonu, kder srednja nikoli ne imajo *i*, temoč *o*, torej „namesto“. Ako pišemo „storiti“ III. 24., moramo tudi „trdo“ rabiti, če pa „tvrđiti“ III. 34., smo tudi dolžni v ohraniti v besedi „stvoriti“. Ne vem, v kterem kotu slovenske zemlje golčijo: ožo plesti, do sedaj le poznamo „ože“ srednjega spola; ne pa ženskega kakor se bere v III. 28.; to spomina na tiste, ki pravijo „sovražtva“. Narečje „siloma“ III. 188. se nikakor ne more odobriti, temoč le „silama“, ker le možki samostavniki prilagajajo *o* *a*: „mahoma“, ženski pa vselej *a* *a*. (Dalje sledí.)

Slovanski popotnik.

* Za šole in tudi vsakemu, kdor se želi v občni povestnici svetá temeljito podučiti, izdaja gosp. Stanislav Zaranski, učitelj poljskega jezika in slovstva v c. k. Terezijanišču na Dunaji, na posebno vižo osnovano občno zgodovino v poljskem pa tudi v nemškem jeziku pod naslovom: „Weltgeschichte in Annalen-, Chroniken- und Historienweise mit einer sinnbildlich-chronologischen und geographischen Geschitskarte“. Reči smemo, in komur koli smo pokazali za poskušnjo izdana dva zvezka nam je poterdil, da bolje poti z besedo in s podobami v zemljovidu zgodovino tako razlagati, da človeku vse jasno pred očmi stoji in v spominu ostane, še ni noben zgodovinar nastopil. Zgodovina ta, ki se začinja z rojstvom Kristusovim in bo segla do današnjega dné, je razdeljena v stoletja in vsakemu stoletju je pridjan zemljovid s podobami naj važniših prigodb, naj imenitniših mož, vladarjev itd. tistega stoletja; zgodovinske karte so tako lične, da ne merejo ličniše biti, celó obrazi cesarjev itd. so po zgodovinskih izročilih. Imena so v kartah pisane vselej v izvornem jeziku, latinske latinski, slovanske slovanski itd. Kadar bo delo dognano (sedaj je že 7 stoletij na svetlem), se bodo vse kartice skup na en kvadrat razpele in bodo tudi učenemu lepo kazale hod zgodovine. Gosp. Zaranski izdaja to delo, kakor smo že rekli, v poljskem in nemškem jeziku, pa za gotovo vémo povedati, da pričakuje, da se kdo loti prestave v druge jezike in v tem primeru je pripravljen, mu dober kup izročiti toliko iztisov zgodovinske karte, kolikor jih bo želel. Izhaja to delo v zvezkih po 3 pôle; vsakemu devetnajsterih zvezkov je pridjana krasna kartica; z zadnjim zvezkom pride načelni list. Celó delo bo obsegalo 60 pôl; vsak zvezek velja 30 kraje. Da ne hvalisamo te knjige, ampak da priporočevaje jo „le dajemo hvalo komur hvala gré“, se zamore vsak sam prepričati, ako jo gré v kako bukvarnico pogledat, ker vse večje bukvarnice jo imajo na prodaj pa tudi za ogled. Dostavljamo še, da je kniga pisana v pravem katoliškem duhu.

*) Povsod prosimo popraviti v tem sestavku poprejšnih listov rabljeni namesti v namesto, ker gospod pisatelj je to okrajšano pisal „nam.“ — mi pa smo prezerli današnjo gosp. pisateljevo opazko in smo besedo izpisali po svojem, ker predlog *na* ne terja le edino 4. sklon, temuč tudi 5. — To in uno je tu pravilno. V gosp. Metelkovi slovnici stoji „namesta“, v gosp. Potočnikovi le namest. Toliko imamo pisav; vsaka ima svoje pravila. Lahko je tedaj v takih spisih se zmotiti. Vred.

* Naj rodovitnije žene so pač rusovske. 21. sušca 1833 je bil rusovski cesarici predstavljen neki kmet z imenom Krilov z drugo svojo ženo, katero je vzel, ko je bil 70 let star. Perva mu je rodila 21krat, in v tem 4krat štirčke, 7krat trojčke, 10krat pa dvojčke; imela je sedaj 57 otrok, kateri so vsi živi ostali. Druga žena mu je rodila enkrat trojčke, 6krat pa dvojčke, in tudi teh petnajsterih otrok je ostalo pri življenji; — tedaj je ta oče od dveh svojih žen imel 72 živih otrok; presrečni oče!! — Štirčki so na Rusovskem navadni; 1. sušca 1854 je rodila neka žena v gubernii orelski petirčke, pa so pomerli. (Neven.)

Kratkočasno berilo.

Čuden domúhod.

Ni davnej kar se je v neki kmečki hiši v vasi B. v Ukermarki na Pruskem sledeče primerilo:

Mož in žena, oba že zlo stara, sedita za pečjó, kar se odpró duri in noter stopi sivoglav vojak. „Dober večer!“ reče, se vsede na stol starega očeta ter ga porine k peči. Mož in žena neznanega človeka, ki se tako po domače véde, debelo gledata. „Ali ga poznaš?“ vpraša žena moža. „Jez ne! ga morebiti ti?“ „Tudi ne!“ odgovori žena. „Oho“ — zagodernja ptujec na stolu — „da bi me ti ne poznala? Le dobro me poglej!“ Stara žena stopi k ptujcu ter ga začne od nog do glave ogledavati; „imela bi vas skor poznati, pa se vendar prav ne spomnim“. „Se vé da“ — odgovori ptujec — „je že precej dolgo, kar se nisva vidila — od leta 1812“. Ko žena sliši leto 1812 imenovati, ostermi in pogleda sivoglavca bolj natanko ter zavpije: „Za božjo voljo! Milhar — kaj ti si?“ Kaj — tvoj prvi mož? — zavpije nje drugi mož — „Jez sem mislil, da že ni kostí več od njega“. „Misliti si utegne človek dosti!“ — ga zaverne prvi mož pa si svoje sive berke viha. „Saj imam od gosposke pismo“ — pravi žena. „Kakošno pismo? Da sem mertev? Kaj res misliš, da gosposka vse vé“. — „Ona je po vojski oklicala, naj se oglasiš, če si živ, in ko je toliko let preteklo, kolikor jih po postavi preteči mora, da se zamore v vojski bivši vojak za mertvega misliti, ako se ne oglasi, je tedaj tudi tebe za mertvega spoznala“. — „Kako nek bi ti bil mogel kaj vediti dati, ker so me pognali deleč v Sibirijo“ — godernja živi mertvec. „Kaj v Sibiriji si bil? kako za božji čas si pa tje prišel?“ „Vjeli so me, ko sem leta 1812 mó gel s Francozi na Rusovsko iti; sem mó gel iti — pravim — lahko si misliš, da prostovoljen bi ne bil nikdar tje šel. Ko sem pa enkrat tam bil, mi je bilo ondi prav všeč; le poti do tje ni bilo ne konca ne kraja. „Ostani sedaj tukaj“ — sam sebi rečem — „preden domú prideš, znaš stokrat konec vzeti“. In tako sem postal rusovsk vojak in prav zadovoljen sem živel. Pred dvema letoma me napotijo z rusovsko armado na vojsko v Krim; tû so me Francozi vjeli in me na Francozko poslali. Na Francozkem sem bil tako dolgo, da so nas zamenjali, in tako bi imel spet na Rusovsko nazaj iti. Sedaj pa si mislim: „veš kaj, Milhar, ti si Prajz, si že siva glava, idi domú!“ Šel sem tedaj domú; sedaj sem domá in ne grém za nobeno ceno od doma. Na tem stolu, ki je namenjen za starega očeta, bom menda vendar imel prostora dovelj in kota mi tudi ne bota branila v ti moji hiši“. To rekši se vsede tako terdo na stol, da zaškriplje. — Če družega nič, to se vam že lahko dovoli“ — odgovori drugi mož. „Brez jedí me tudi ne bota pustila“ — reče prvi. „K skledi, kjer se dva najésta, se zamore tudi tretji vresti“ — pokašlja stara žena dveh mož“. „Tudi meni se tako zdí“ — zaverne stari vojak — „in pipico tobaka mi bota tudi privošila, kaj ne? Kadar mi bo pa gerlo presuho, bom svojim sosedom pripovedoval lepe storije in kar sem doživel čudnega po svetu; vé m, da mi bodo radi dali za kak kozarček vina, pa tudi žganjca se ne bom ravno branil“.

Na to vižo so kmali skenili, da vsi trije hočejo zadnje

ure svojega življenja, ki jih jim bo Bog še določil, v mirni spravi doživeti. In še sedaj živé starčki skupaj.

Novičar iz raznih krajev.

Po višjem sklepu od 13. febr. t. l. se dosluženi vojaki nimajo več konec decembra tistega leta, v katerem vojak službo dostane, v reservo vverstovati, ampak takrat, kadar je svojih 8 let popolnoma izslužil. Ker je rekrutirenga navadno od 15. sušca do konca aprila končana, bo tedaj mesec april (mali traven) navadni mesec za vstop vojakov v reservo, in čez 2 leti potem za popolnoma izpušanje iz vojaške službe. Vojaškim gosposkam je naročeno, naj skerbé, da noben vojak se ne prideržuje več kot 8 let v djanski vojaški službi in ne več kakor 2 leti v rezervi. — Čas za plačilo takse za tiste rekrute, ki so bili letos v vojake vzeti, pa se želé vojaščine odkupiti, je podaljšan do 24. majnika. — Razpis c. k. ministerstva dnarstva od 26. p. m. preklicuje razun ogerskih papirnatih desetice vés papirnati dnar, ki ga je cesarska vlada od leta 1848 izdala; od vsih svetih letošnjega leta se ta dnar ne bo več jemal ne za plačilo ne za menjo, le ogerske papirnaté desetice še ostanejo. — Ker se učitelji ljudskih šol, zlasti mestnih glavnih in s temi zedinjenih spodnjih realnih šol, radi dajo „profesorje“ imenovati in klicati, je c. k. ministerstvo velelo in škofijstvom za oklic v šolah poslalo, da ime „profesorja“ ne gré imenovanim učiteljem in da ne starši ne otroci jih ne smejo tako klicati; tudi ne potrebujejo tega naslova pri malih učencih, kateri jih v časti imajo brez njega. — V nedeljo ob devetih so se vsi na Dunaji zbrani gg. škofje v slovesni procesii podali iz dunajske škofije v véliko cerkev sv. Štefana, kjer je bila vélika sv. maša; potem so se podali spet v škofijo nazaj v prvi zbor. Dunajski časniki govore od 60 zbranih škofov; čudno je, da celó cerkovni časniki mešajo in pačijo njih imena; tako stoji v več časnikih „Josef Vitezich, Bischof von Laibach“, v enem tudi „Wotezich“, „Anton Martin Slomšek, Fürstbischof von Wolfsberg“, v nekterih „Bernhard Legat, Bischof von Triest“. — Poslanci, ki so izdelali mir v Parizu, so ostali še ondi in 2. dan t. m. začeli novo posvetovanje, ki bo morebiti tudi cel mesec terpelo in obsegalo novo državno osnovo Moldave in Valahije, določbo brodarskih pravic na Donavi itd. Od sklenjene pogodbe mirú se ne bo pred nič natanko zvedilo, dokler zamenja pogodbenih pisem ne bo pri vsih vladah opravljena. Ministerstva predsednik Palmerston je spodnji zbornici državnega zbora naznanil, da je cilj in konec vojske popolnoma dosežen in da je vse dobro, kar je zbor sklenil. Potem takem je beseda v 34 dnevih več dognala kot dveletna vojska; Europa bi imela polmilijona ljudi pri življenji in 1000 milijonov gold. bi se ne bilo za vojsko potrosilo, ako bi bil pred 3 leti vladal današnji duh mirne sprave. Pri gostii, ki jo je napravil zbora predsednik Valevski, je napil miru takole: „Mir bo stanovit, ker je v čast vsem“. Čeravno je bila napitnica od vsih gostov veselo sprejeta, so se vendar nekako zavzeli nad tem, da ne rusovski ne angleški poslanec nista povzela besede na to. — Že se kažejo dobri nasledki mirú. Rusovska vlada je oklicala, da žito vsake sorte se smé iz rusovskega cesarstva kamor koli brez vsega zadržka voziti. — Cesar Napoleon je že več revnim otrokom, ki so bili 16. sušca rojeni, po 100 frankov v hranilnicah naložiti ukazal. — Kronanje cara rusovskega bo že nek mesca maja. — V papeževih deželah je minister dnarstva vpeljal nov davek za ribe; vsaki ribi namreč, ki ima priti na ribji sejm, se bo na rep pritisnil štampelj, višji ali nižji po teži ribe. — Iz Pešta bo neki posestnik poslal kravo ogerskega plemena v pariško razstavo, ktera je kaj lepa in 18 centov in 52 funtov težka. — Apotekar Kwizda v Korneuburgu, ne deleč od Dunaja, ponuja, se vé da za dnar, gospodarjem neko zdravilno štopo, ktera pomaga zoper mnogo bolezin; — čuda, da mož ne pravi: zoper vsako, da bi svoje štopice še več spečal.